

УДК 378.147.614

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-733-744](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-733-744)

Повч Олег Андрійович кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії №3, Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-3002-0830>

Курбанов Антон Костянтинович кандидат медичних наук, асистент кафедри, хірургії №3, медичний факультет №3, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-6632-9525>

Лобода Сергій Сергійович асистент кафедри хірургії №3, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-1882-1582>

ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. Сучасний європейський досвід використання цифровізації та інноваційних моделей медичного навчання є актуальною проблемою для дослідження, оскільки його використання дає змогу оптимізувати освітній процес.

Мета статті полягає у тому, щоби дослідити сучасні європейські практики, які використовуються в європейських системах медичної освіти для покращення професійних компетентностей майбутніх спеціалістів у галузі медицини.

У результатах дослідження обговорено декілька важливих концептів. Зокрема, доведено, що використання європейського досвіду у формуванні професійної компетенції майбутніх медиків в Україні є вагомим кроком для покращення якості медичної освіти та підготовки кваліфікованих медичних працівників у цілому. Це дає змогу українським молодим лікарям чи іншим здобувачам медичної освіти ознайомитися з прогресивними методами лікування, новітніми стандартами медичної практики та одержати потрібні навички для результативної роботи в медичній галузі. Одним з важливих кроків на шляху використання європейських практик є запровадження стандартизованих навчальних програм та методик освітньої роботи. Чимало європейських країн мають розроблені і впроваджені сучасні навчальні програми для медичної освіти, які ґрунтуються на засадах і принципах активного навчання із використанням практичних завдань та застосуванням цифрових спеціальних технологій, у тому числі і симуляційних тренажерів. Ці програми спрямовані на розвиток клінічних навичок, комунікаційних вмінь, інформаційної та цифрової грамотності, міжпрофесійної співпраці та етичних принципів.

У висновках зауважено, що європейський досвід може надати українській системі підготовки медичних працівників нового «дихання» внаслідок використання певних елементів. Мовиться насамперед про зміцнення практичної виучки здобувачів, активне залучення студентів до навчання, упровадження міждисциплінарного підходу, який призначений для формування цифрової та інформаційної грамотності. Також акцентовано на тому, що професійна компетентність майбутнього медичного працівника має відображати оволодіння діагностичними, клінічними і профілактичними навичками.

Ключові слова: медична освіта, європейський досвід, професійна компетенція, інформаційна грамотність, між професійна співпраця.

Povch Oleh Andriyovych PhD in Medical Sciences, Associate professor of the Department of surgery №3, Medical Faculty №3, Bogomolets National Medical University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-3002-0830>

Kurbanov Anton Kostiantynovych PhD in Medical Sciences, Assistant of the Department of surgery №3, Medical Faculty №3, Bogomolets National Medical University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-6632-9525>

Loboda Sergii Serhiyovych Assistant of the Department of Surgery №3, Medical Faculty №3, Bogomolets National Medical University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-1882-1582>

APPLICATION OF EUROPEAN EXPERIENCE IN FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE MEDICAL WORKERS

Abstract. The modern European experience of using digitization and innovative models of medical education is an urgent problem for research, as its use allows to optimize the educational process.

The purpose of the article is to investigate modern European practices used in European medical education systems to improve the professional competencies of future specialists in the field of medicine.

Several important concepts are discussed in the research results. In particular, it has been proven that the use of European experience in shaping the professional competence of future doctors in Ukraine is an important step for improving the quality of medical education and training of qualified medical workers in general. This enables young Ukrainian doctors or other students of medical education to familiarize themselves with progressive methods of treatment, the latest standards of medical practice and acquire the necessary skills for effective work in the medical field. One of the important steps towards the use of European practices is the introduction of standardized curricula and methods of educational work. Many European countries have developed and implemented modern curricula for medical

education, which are based on the principles and principles of active learning with the use of practical tasks and the use of digital special technologies, including simulation simulators. These programs aim to develop clinical skills, communication skills, information and digital literacy, interprofessional collaboration and ethical principles.

In the conclusions summarized that, European experience can give the Ukrainian system of training medical workers a new "breath" due to the use of certain elements. First of all, we are talking about strengthening the practical training of applicants, actively involving students in learning, and implementing an interdisciplinary approach that is designed for the formation of digital and information literacy. It is also emphasized that the professional competence of the future medical worker should reflect the mastery of diagnostic, clinical and preventive skills.

Keywords: pension agency, mechanisms of social protection of citizens, accumulative pension funds, social insurance of the population

Постановка проблеми. Сучасний розвиток цифрових технологій у сфері освіти демонструє перспективи подальшого використання дистанційної і змішаної форм навчання. Внаслідок пандемії COVID-19 та російсько-української війни звернення до інноваційних моделей викладання вказує на наступні етапи діджиталізації у тому числі і медичної освіти. Водночас, український досвід подібних запозичень є своєрідним, але за сталих умов розвитку значно важливішим є використання європейських практик, спрямованих на покращення навчання та відповідних його результатів. У зв'язку із цим постає актуальне питання професійних компетенцій медичних працівників майбутнього, що перетворюється на особливо важливу частину підготовки, яка неодмінно впливає на кінцевий результат навчання і формування спеціаліста відповідного рівня. Застосування європейського досвіду у майбутньому також дасть змогу оптимізувати освітню медичну систему, зважаючи на усі виклики, які зараз перед нею з'явилися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх медичних працівників представлені в українській науковій літературі доволі широко. Зокрема, І. Дубковецька охарактеризувала ключові аспекти професійної компетентності майбутніх медичних працівників в умовах євроінтеграції [1]. Особливості фахової підготовки здобувачів медичних спеціальностей визначила К. Магрламова [3]. Психологію становлення майбутнього лікаря дослідила М. Філоненко [4]. І. Візнюк та інші проаналізували український досвід підготовки медичних працівників в умовах євроінтеграційного процесу. Методологічну основу статті складають також напрацювання інших сучасних європейських вчених. Зокрема, іспанські дослідники А. Л. Серхіо, М. Лая та А. Емма охарактеризували сучасні процеси

розвитку медичної освіти [8]. Нідерландські вчені Е. Кастерс та О. тен Кейт описали ключові аспекти розвитку медичної освіти в Європі крізь призму урахувань історичних змін та трансформації вимог кваліфікацій [5].

Мета статті – полягає у тому, щоби проаналізувати сучасний європейський інноваційний досвід, який існує в європейських системах медичної освіти й сприяє покращенню професійних компетентностей майбутніх спеціалістів у галузі медицини.

Виклад основного матеріалу. Досвід моделювання компетентностей у освітніх медичних закладах Європи, який відображено в напрацюваннях сучасних науковців засвідчує те, що модель формування сучасного медичного працівника повинна включати декілька важливих компетентностей: соціальна, інформаційна, цифрова, когнітивна, спеціальна [1, С. 155–156].

Складові професійної компетентності майбутніх спеціалістів відповідно до вимог Європейського союзу повинні включати: формування клінічних навичок, поглиблення знань та розуміння медичних наук, soft skills, командні, цифрові навички.

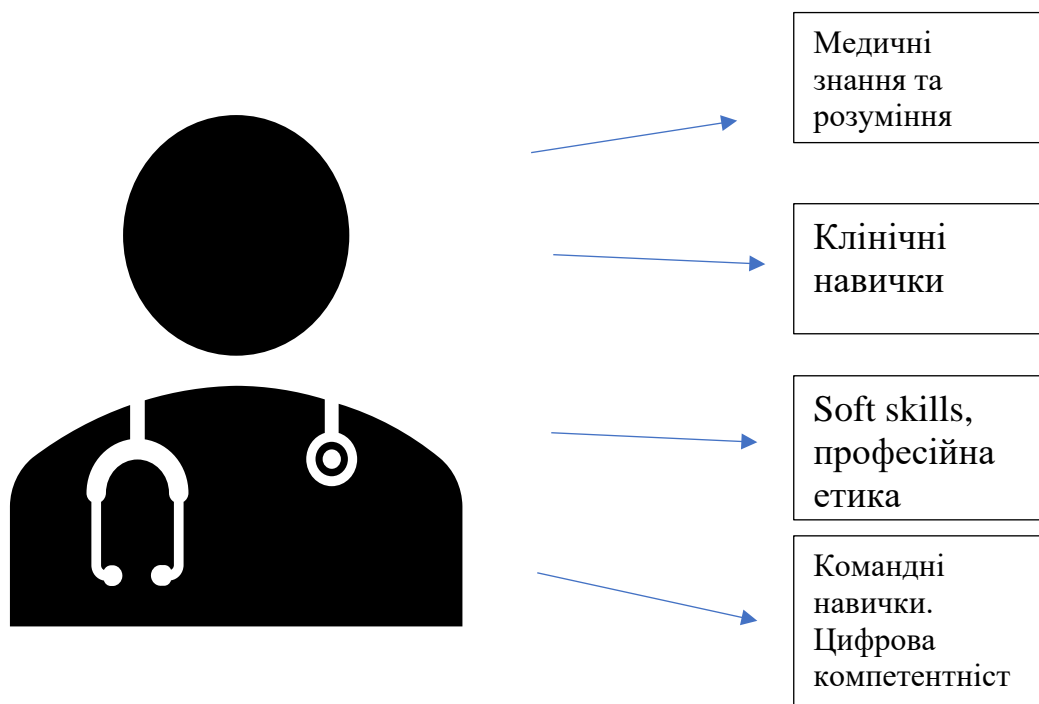

Рис. 1. Складові професійної компетентності за вимогами ЄС
 Джерело: розроблено авторами статті

Отже, здобувачі медичних спеціальностей повинні мати глибокі знання в медичних науках, розуміти принципи діагностики, лікування та профілактики різних захворювань. Важливим компонентом є оволодіння практичними навичками, необхідні для проведення клінічного обстеження. Це може включати навички виконання процедур, роботу із медичним обладнанням та іншими цифровими технологіями. З цієї причини, важливими

компонентами професійної компетентності медика є цифрові, соціальні та командні навички.

Дослідник В. Кульчицький характеризує професійну компетентність як складову частину соціалізації особистості, адже процес вибору професії та формування фахових здібностей та навичок пов'язані з соціально-моральним вибором індивіда. Відтак, у концепції цього вченого виокремлено декілька основних етапів становлення професійної компетентності майбутніх медичних працівників.

Зокрема, на першому етапі відбувається т.з. предметна установка – вибір професії та епізодичних прояв інтересу до неї [1, С. 156]. На другому – формування стійких інтересів, формування зацікавленості до практики. У цей період у здобувачів формується автономність та почуття відповідальності за прийняті рішення. На наступному етапі відбувається захоплення медичною практикою, вивченням теоретико-методичних основ медичних дисциплін, самоствердження індивіда як майбутнього медичного працівника. На останньому етапі – захоплення обраною професією, прояв та розвиток професійних навичок [2], тощо (Див. Русинок 1).

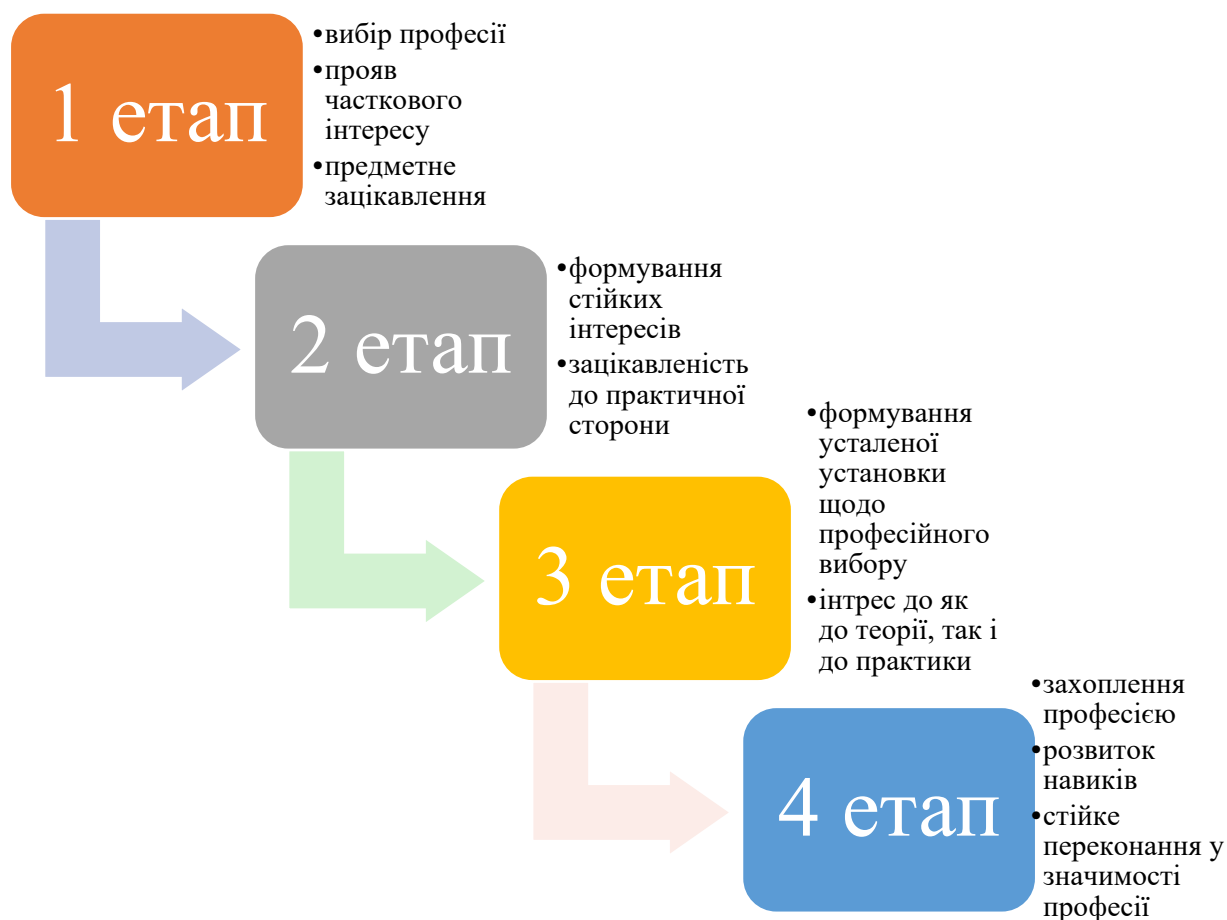

Рис. 2. Схема формування професійної компетентності майбутнього працівника за концепцією В. Кульчицького [2]

Професійна компетентність майбутнього медичного працівника повинна відображати сформованість діагностичних, клінічних і профілактичних здібностей [1, С. 155].

Відповідно до «Концепції реформування системи підготовки лікарів в Україні та приведення її у відповідність до вимог Болонської декларації» сформовано основні принципи фахової підготовки медичних працівників, серед яких виокремлюються вимогу у формуванні здобувачів освіти загальних цінностей, моральних, етичних та правових установок. Медичні працівники повинні бути обов'язковими, коректними, гуманними у професійній діяльності [6, Р. 165]. Беручи до уваги ці європейські вимоги до української системи навчання, сучасні інноваційні освітньо-професійні програми підготовки медичних працівників (передусім їх нормативні частини) мають складатися із гуманітарної та соціально-економічної підготовки (ідеться про освітню та професійну орієнтацію).

У вищезгаданій Концепції вказано що, якщо порівнювати українську підготовку медичних працівників із системою європейських держав, то здобувачі освіти в Україні навантажені більше теоретико-методологічними предметами та дисциплінами гуманітарного спрямування. Водночас, переважна більшість таких дисциплін не відомі європейським медичним фахівцям, адже підготовка медичних працівників Європейського Союзу не передбачає їх запровадження [9, Р. 71].

Відтак, подальше впровадження основних вимог «Болонської декларації щодо створення єдиного європейського освітнього простору» вимагатиме звернення до інноваційних, дієвих міжнародних норм та принципів, які широко застосовуються у професійному становленні медичних працівників. У результаті українська модель підготовки здобувачів освіти медичного спрямування потребуватиме важливих зрушень, особливо щодо у сфері практичного спрямування освітньої діяльності [10, Р. 59].

Окремо зауважимо, що одним з ключових аспектів використання європейського досвіду є впровадження стандартизованих навчальних програм та методик навчання. Багато європейських країн мають розроблені і впроваджені сучасні навчальні програми для медичної освіти, які базуються на активному навчанні, практичній роботі з пацієнтами та використанні симуляційних тренажерів. Ці програми спрямовані на розвиток клінічних навичок, комунікаційних вмінь, міжпрофесійної співпраці та етичних принципів, що допомагає майбутнім медикам зрозуміти комплексний зміст медичної практики. Водночас, у сучасних європейських програмах важливу роль відіграє міждисциплінарний підхід [10, Р. 55].

Сучасні європейські заклади часто впроваджують міждисциплінарний підхід у навчальні програми. Це означає, що студенти мають можливість вивчати різні аспекти медицини, такі як клінічна медицина, наукові дослідження, громадське здоров'я та інші [10, Р. 56].

Участь стейкхолдерів (роботодавців) у формуванні освітнього процесу – реалії європейської освітньої системи. Як показують результати сучасних досліджень, поради роботодавців заслуговують на те, аби їх враховували під час організації освітнього процесу, оскільки приватні медичні компанії, наукові установи активніше взаємодіють із міжнародними компаніями чи іншими провідними науковими інституціями [5, Р. 50–52]. Відповідно, в Європі при підготовці фахівців цей напрям є важливим.

З іншого боку, враховуючи тенденції цифровізації, які активно побутують у європейському освітньому просторі, сучасні парадигми розвитку навчальних технологій передбачають звернення до використання цифрових компонентів у навчанні. Відповідно оволодіння цими цифровими навичками – важлива частина підготовки майбутніх медиків. Нині змінився попит на ринку праці та трансформувалися ключові вимоги до спеціалістів [10, Р. 54]. Важливою основою середовища цифрового соціуму є такі освітні тенденції як «безперервна освіта» та «навчання протягом життя». В той же час, використання інноваційних комп'ютерних технологій у навчанні вплинуло на появу нових навчальних цифрових технологій.

Сучасні дослідники, зокрема доводять, що їх використання сприяє підвищенню якості освіти, покращенню взаємодії викладачів та здобувачів із обчислюваною технікою, тощо [10, Р. 54]. Використання сучасних цифрових технологій у системі підготовки майбутніх медиків впливає на формування у них актуальних цифрових компетенцій, які нині є затребуваними по усьому світі для медиків [10, Р. 55–57]. Водночас, застосування цифрових технологій у системі формування професійних компетенцій дозволяє покращити якість навчання та забезпечити більш ефективний спосіб набуття знань. Відтак, у науковій літературі виділяються декілька важливих переваг використання цифрових технологій у медичній освіті (Див. Таблиця 1).

Таблиця 1.

Основні переваги використання цифрових технологій у медичній освіті

Назва	Пояснення
Інтерактивність та залучення усіх учасників освітнього процесу	Цифрові технології дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали, які залучають здобувачів до активної участі у освітньому процесі. Вони можуть включати у себе візуалізації, віртуальну та доповнену реальність, що полегшують засвоєння складного матеріалу.
Розширенні можливості візуалізації	Цифрові технології дозволяють створювати різноманітні реалістичні візуалізації анатомії, фізіології, візуалізації розвитку хворіб, що допомагає здобувачам докладніше зрозуміти та запам'ятати структуру людського тіла, пов'язану із його вивченням.

Розвиток симуляційного навчання	Цифровізація дала змогу формувати симуляційні середовища за допомогою яких здобувачі освіти можуть виконувати практичні завдання без ризиків для життя та здоров'я пацієнтів.
Посилення співпраці та комунікації	Цифрові інструменти дають змогу оперативно та зручно налагодити комунікацію між здобувачами освіти, викладачами та іншими спеціалістами медичної галузі.
Оновлення навчальної бази	Цифрові технології дають змогу швидко оновлювати навчально-методичні матеріали, враховувати сучасні та актуальні досягнення медичної науки.
Збільшення ефективності навчання	Цифровізація дає змогу індивідуалізувати навчальні траєкторії здобувачів освіти. Вони мають змогу одержувати навчальні матеріали персоналізовано, отримувати миттєвий зворотний зв'язок та коригування у освітньому процесі.
Збагачення навчального досвіду	Цифрові технології – надійний інструмент для формування інтерактивних навчальних середовищ (відеоуроків, анімацій, віртуальних лабораторій, тощо).
Покращення доступності	Цифрові технології дають змогу здобувачам медичної освіти без прив'язки до конкретного місця і у доступний час брати участь у навчальному процесі. Це у свою чергу також розвиває академічну мобільність.

Джерело: складено авторами статті

Водночас, основні умови для засвоєння та закріплення базових практичних навиків, які наближені до справжньої діяльності медичних працівників, формуються у результаті використання спеціальних технічних симулятивних навчальних інструментів [7, Р. 241]. Доведено, що сучасні стимуляційні технології варто застосовувати при оволодінні технік надання екстреної та невідкладної допомоги [10, Р. 56]. Однак, у європейській системі підготовки спеціалістів використовуються симулятивні технології при будь-якому практичному відпрацюванні сценаріїв медичної допомоги. Використання спеціальних симулятивних інструментів дає змогу повно та реалістично змодельовати суб'єкт у конкретній професійній ситуації. Отож, майбутні медичні працівники можуть одержати важливі теоретичні та

практичні навички, практично відпрацьовувати отримані теоретичні знання. Важливу роль у системі інноваційного навчання відіграють віртуальні симуляційні технології. Вони передбачають організацію навчання за допомогою комп'ютерів з метою реалізації контролю для закріплення пройденого матеріалу. Крім цього, деякі віртуальні технології впливають на організацію симуляційного навчального процесу за допомогою використання окремих комп'ютерних симуляційних програм.

Водночас впровадження симуляційних технологій у системі формування професійної компетентності майбутніх медичних працівників працівників вимагає певних умов та підготовки (Див. Рисунок 2).

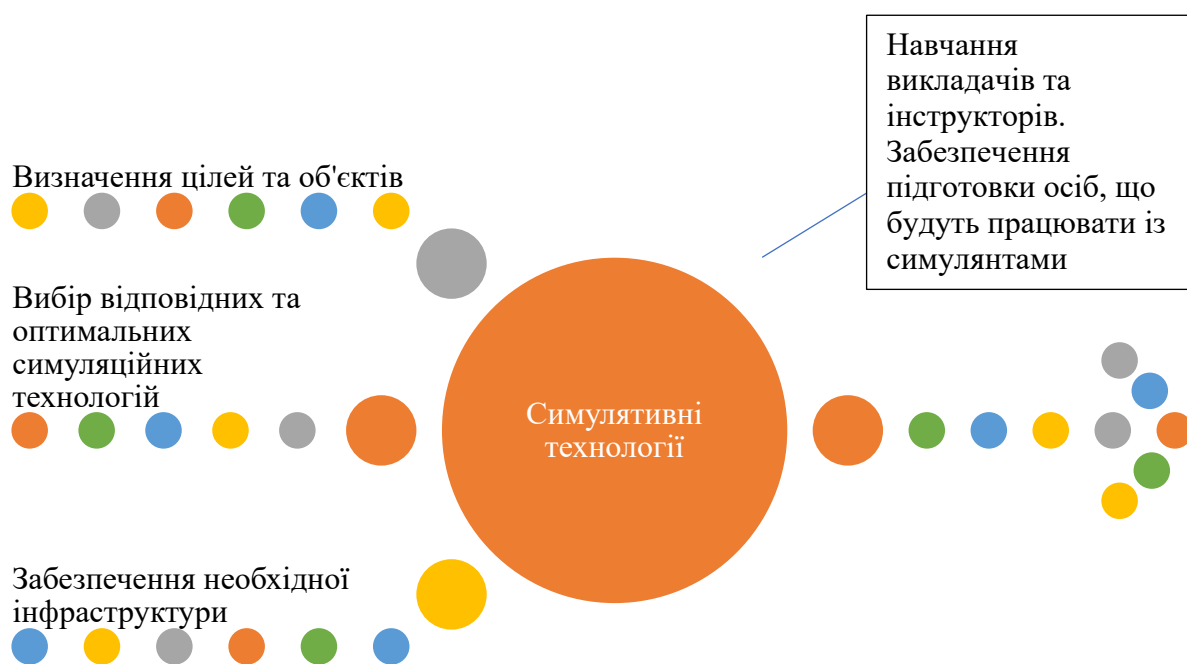

Рис.3. *Схема впровадження симулятивних технологій*
Джерело: створено авторами статті

Враховуючи сучасні європейські практики, поетапний перехід від відтворюючих пасивних форм навчання до активного застосування освітньо-технологічної та професійної роботи відбувається за допомогою трансформації мотивів та цілей одержання знань. Вказані зміни залежать від матеріально-технічних умов навчання майбутніх медиків, формування наукових та практично-професійних індивідуальних траєкторій навчання [6, Р. 165]. Тож, важливе місце у формуванні професійної компетенції майбутніх медичних працівників має взаємний зв'язок отриманих теоретичних знань та практичної роботи [9, Р. 70]. Отож, підготовка медичних

працівників повинна бути направлена на здобуття конкретних знань та умінь. Водночас, у сучасній науковій літературі доведено, що базові дисципліни мають вагомий вплив на формування зацікавлення у медичній спеціальності, навчанні та, відповідно, професійній діяльності [4].

Зауважимо, що такі складові професійної компетентності як цифрова грамотність, інформаційна компетентність, комунікативність та соціальні навички також формуються за допомогою опанування різноманітних іноземних мов [1, С. 155]. В українських умовах робота із іноземними платформами, ресурсами чи навіть професійною іноземною літературою є досить важливою тенденцією, адже європейські прагнення України визначають потребу у використанні безпосередньо європейських практик чи методик [6, Р. 165]. Вивчення іноземної мови розвиває можливість опанування досягнень сучасного міжкультурного світу, дає змогу покращувати певні соціокультурні навички спілкування, та професійно реалізовуватися в реаліях інтегрованого освітянського простору.

Відповідно використання європейського досвіду передбачає організацію обмінів та стажувань для здобувачів освіти та інтернів в європейських клініках та медичних університетах. Це надає унікальну можливість спостерігати за роботою висококваліфікованих фахівців, брати участь у реальних клінічних ситуаціях та обмінюватися досвідом з іноземними колегами.

Висновки. Отже, використання європейського досвіду у формуванні професійної компетенції майбутніх медиків в Україні є важливим кроком для підвищення якості медичної освіти та підготовки кваліфікованих медичних працівників. Це дозволяє українським студентам та молодим лікарям ознайомитися з передовими методами лікування, сучасними стандартами медичної практики та набути необхідних навичок для ефективної роботи в медичній сфері. Одним з важливих аспектів використання європейського досвіду є впровадження стандартизованих навчальних програм та методик навчання. Багато європейських країн мають розроблені і впроваджені сучасні навчальні програми для медичної освіти, які засновуються на принципах активного навчання, практичній роботі та використанні цифрових технологій та симуляційних тренажерів. Ці програми спрямовані на розвиток клінічних навичок, комунікаційних вмінь, інформаційної, цифрової грамотності, міжпрофесійної співпраці та етичних принципів. Українській системі підготовки медичних працівників європейський досвід може надати кілька важливих елементів:

1. Зміцнення практичної підготовки. У багатьох європейських країнах важливим аспектом медичної освіти є практична підготовка. Здобувачі медичних університетів мають можливість здобувати практичні навички в реальних клінічних умовах. Це включає практичне навчання на реальних пацієнтах, використання симуляційних тренажерів та інтерактивних методів навчання. Українська система може запозичити цей підхід, впроваджуючи

більше практичних занять, стажувань та клінічних ротацій для майбутніх медичних працівників. Стандартизація і акредитація. Європейські країни мають високі стандарти підготовки медичних працівників і акредитують навчальні заклади та програми. Україна може використати цей досвід, впроваджуючи стандартизовану систему акредитації та оцінки якості медичної освіти, що допоможе забезпечити високий рівень підготовки медичних фахівців.

2. Активне залучення студентів до навчання. В європейських закладах вищої медичної освіти акцент здійснюється на активному залученні здобувачів до навчального процесу. Це означає, що студенти беруть активну участь у дискусіях, практичних вправах, презентаціях тощо. Українська система може навчитися пропагувати активну участь здобувачів у навчанні, що сприятиме покращенню їхнього засвоєння матеріалу та розвитку критичного мислення.

3. Впровадження міждисциплінарного підходу, формування у них цифрової та інформаційної грамотності. Використання міждисциплінарного підходу є ще одним важливим аспектом європейського досвіду. Медична освіта в Україні може збагатитися, включаючи у навчальні програми елементи інших наук, таких як психологія, соціологія, етика, комунікаційні навички, цифровізація та менеджмент в охороні здоров'я. Це допоможе майбутнім медикам здобути важливі актуальні навички, які будуть затребувані й у майбутньому.

Перспективними напрямками подальшого вивчення є емпірична перевірка отриманих теоретичних результатів та дослідження ефективності використання цифрових та симулятивних технологій в українській системі медичної освіти.

Література:

1. Дубковецька І. Розвиток професійної компетентності майбутніх медичних працівників в умовах євроінтегрування. *Освітні обрії*. 2020. № 1 (50). С. 154–159.
2. Кульчицький В. Особливості формування професійної компетентності особистості студента-медика. *Молодь і ринок*. 2012. № 5. С. 91–94.
3. Магрламова К. Г. Особливості професійної підготовки майбутніх лікарів у вітчизняній системі медичної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. № 151 (1). С. 94–98.
4. Філоненко М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 334 с.
5. Custers E. J. F. M., Cate O. t. The History of Medical Education in Europe and the United States, With Respect to Time and Proficiency. *Academic Medicine*. 2018. Vol. 93, no. 3. P. 49–54. URL: <https://doi.org/10.1097/acm.0000000000002079> (date of access: 29.06.2023).
6. Holomb L., Rogachevskyi O., Karbovanets O., Senkevych O., Vivsyannuk V. Modernization of theoretical and practical aspects of the development of higher medical education in Ukraine. *Revista Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11, no. 55. P. 163–171. URL: <https://doi.org/10.34069/ai/2022.55.07.17> (date of access: 29.06.2023).

7. Roberts C. How medical education can help in a COVID -19 crisis. *The Clinical Teacher*. 2020. Vol. 17, no. 3. P. 241–243. URL: <https://doi.org/10.1111/tct.13183> (date of access: 29.06.2023).

8. Sergio A. L., Laia M., Emma A. Development and implementation of a comprehensive integrative medicine medical history form. *European Journal of Integrative Medicine*. 2012. Vol. 4. P. 200. URL: <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2012.07.947> (date of access: 29.06.2023).

9. Vizniuk I., Dzekan O., Dolynnyi S., Fomin O., Fomina N., Ordatii N. Ukrainian experience of the pedagogical training of medical specialists in the context of European integration processes. *Eduweb*. 2022. Vol. 16, no. 4. P. 65–77. URL: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.04.6> (date of access: 29.06.2023).

10. Yuriy R., Huzchenko S., Lobach N., Karbovanets O., Bokova S., Isychko L. Modern digital learning and simulation technologies in higher medical education: definitions, innovative potential. *Revista Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11, no. 60. P. 53–61. URL: <https://doi.org/10.34069/ai/2022.60.12.6> (date of access: 29.06.2023).

References:

1. Dubkovetska, I. (2020). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti maibutnykh medychnykh pratsivnykiv v umovakh yevrointehruvannia [Development of professional competence of future medical workers in the conditions of European integration]. *Osvitni obrii – Educational horizons*, 1(50), 154–159. [in Ukrainian].

2. Kulchytskyi, V. (2012). Osoblyvosti formuvannia profesiinoi kompetentnosti osobystosti studenta-medyka [Peculiarities of the formation of the professional competence of a medical student's personality]. *Molod i rynek – Youth and the market*, 5, 91–94 [in Ukrainian].

3. Mahrlamova, K. H. (2018). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnykh likariv u vitchyznianskii systemi medychnoi osvity [Features of professional preparation of future doctors in native system of medical education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky - Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 151 (1), 94–98 [in Ukrainian].

4. Filonenko, M. (2015). *Psykhohohiia osobystisnoho stanovlennia maibutnoho likaria: monohrafiia [Psychology of personal development of the future doctor: monograph]*. Kyiv: Center for Educational Literature [in Ukrainian].

5. Custers, E. J. F. M., & Cate, O. t. (2018). The History of Medical Education in Europe and the United States, With Respect to Time and Proficiency. *Academic Medicine*, 93(3), 49-54. <https://doi.org/10.1097/acm.0000000000002079>

6. Holomb, L., Rogachevskyi, O., Karbovanets, O., Senkevych, O., & Vivsyannuk, V. (2022). Modernization of theoretical and practical aspects of the development of higher medical education in Ukraine. *Revista Amazonia Investiga*, 11(55), 163–171. <https://doi.org/10.34069/ai/2022.55.07.17>

7. Roberts, C. (2020). How medical education can help in a COVID -19 crisis. *The Clinical Teacher*, 17(3), 241–243. <https://doi.org/10.1111/tct.13183>

8. Sergio, A. L., Laia, M., & Emma, A. (2012). Development and implementation of a comprehensive integrative medicine medical history form. *European Journal of Integrative Medicine*, 4, 200. <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2012.07.947>

9. Vizniuk, I., Dzekan, O., Dolynnyi, S., Fomin, O., Fomina, N., & Ordatii, N. (2022). Ukrainian experience of the pedagogical training of medical specialists in the context of European integration processes. *Eduweb*, 16(4), 65–77. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.04.6>

10. Yuriy, R., Huzchenko, S., Lobach, N., Karbovanets, O., Bokova, S., & Isychko, L. (2022). Modern digital learning and simulation technologies in higher medical education: definitions, innovative potential. *Revista Amazonia Investiga*, 11(60), 53–61. <https://doi.org/10.34069/ai/2022.60.12.6>